

Tokareva O. V.

DIALOGICAL INTERACTION AS BASIS OF DIALOGIC CULTURE
OF FUTURE MARITIME PROFESSIONALS

In the article interaction is seen as the organization of purposeful professional activities among its members, consisting of the following components: active participant need for more active behavior of the target, the method of, the other party, which is directed to action, results. During the dialogic interaction communicative space creates common for business that facilitates the acquisition of knowledge communication. Dialogue is defined as the interaction position, the mechanism of consciousness, personal growth. Among the factors that determine the success and influence of interaction during the production process, broadcasting allocates as a form of communication between people, based on the formation of opinion. The need for agility, mobility and the need for fruitful cooperation in the sphere of professional activity determine the priority of dialogue in professional communication as part of the profession. Therefore, dialogic culture can be seen as a fundamental characteristic of a professional activity, especially in the marine sphere due to the conditions of the cooperation. High level dialogic culture is an adequate reflection of subject-subjective nature of professional activity. Steps to creating a culture of dialogue is entirely dependent on dialogical, language, speech, communicative and cultural needs of the people engaged in the process. Consequently, the organization dialogic interaction is the main condition for the formation of dialogic culture – multidimensional process subject-subject interaction. This approach identifies ways to further research the components of the studied process.

Key words: interaction, dialogic interaction, speech, communication, dialogic culture.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378

Ференчук І. О.*

ДОБІР НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
НІМЕЦЬКОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ
ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

У статті досліджується проблема добору навчального матеріалу для формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів майбутніх філологів. Обґрунтовано доцільність використання критеріїв добору текстового матеріалу, які класифікуються на якісні (дидактичні – мотиваційної цінності, відповідності змісту навчання, перспективності вивчення; методичні – автентичності, тематичності, інформативності; лінгвостилістичні – жанрово-структурної відповідності, комфортності читання та особистісно орієнтовані – відповідності віковим особливостям, інтересам та особливостям сприйняття студентів) й кількісні (обсяг текстового матеріалу); проаналізовано досвід вітчизняних і зарубіжних науковців. Доведено потребу використання автентичних публіцистичних текстів для формування німецькомовної компетентності в читанні майбутніх філологів.

Ключові слова: інішомовна компетентність у читанні, німецькомовні публіцистичні тексти, критерії добору навчального матеріалу, якісні та кількісні критерії, автентичність.

Раціональний добір матеріалів є необхідною умовою для успішного формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів і підґрунтям для розроблення та створення вправ для формування відповідних навичок і вмій.

Проблема добору навчального матеріалу для навчання інішомовного читання студентів вищих навчальних закладів досліджувалася багатьма науковцями (О. Бирюк, Н. Бориско, С. Китаєва, С. Радецька, С. Фоломкіна, S. Berardo та ін.). Тому в нашій роботі

*© Ференчук І. О.

необхідно врахувати доцільні для цієї проблеми положення, представлені вищезгаданими дослідниками.

Отже, метою статті є визначення та аналіз критеріїв добору текстового матеріалу для формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів.

Процес добору автентичних німецькомовних публіцистичних текстів, а саме газетно-журнальних статей ґрунтується на певних критеріях. Слідом за О. Бирюк [1, с. 65] під критеріями добору текстів ми розуміємо основні ознаки, що стосуються змісту, структури й обсягу повідомлень, за допомогою яких оцінюється текстовий матеріал з метою його використання або невикористання як навчального матеріалу відповідно до цілей навчання, розподіляючи при цьому їх на кількісні та якісні. Визначення критеріїв створює умови для оцінювання навчального текстового матеріалу щодо доцільності чи недоцільності його використання у процесі формування німецькомовної компетентності в читанні газетно-журнальних статей.

Таким чином, критерії оцінюють конкретний навчальний текстовий матеріал щодо його придатності за кількісними та якісними параметрами. Визначаючи критерії добору німецькомовних газетно-журнальних статей, ми враховували такі чинники:

- 1) мету навчання – формування в майбутніх філологів німецькомовної компетентності в читанні газетно-журнальних статей;
- 2) вимоги Типової програми з німецької мови для мовних ВНЗ [9] та Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти [5] щодо рівня сформованості у студентів рецептивних навичок і вмій читання та щодо змісту тематичних блоків;
- 3) особливості німецькомовних публіцистичних текстів;
- 4) умови організації навчання: аудиторна / позааудиторна робота.

Спираючись на висновки досліджень вітчизняних і зарубіжних фахівців [1; 2; 7; 9], ми виокремлюємо якісні та кількісні критерії добору автентичних німецькомовних газетно-журнальних статей для формування компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів. До **якісних** критеріїв відносимо *методичні* (автентичність, тематичність, інформативність), *лінгвостилістичні* (жанрово-структурна відповідність, комфортність для читання), *особистісно орієнтовані* (відповідність віковим особливостям, інтересам та особливостям сприйняття студентів) і *дидактичні* (мотиваційна цінність, придатність і відповідність змісту навчання, перспективність вивчення). До **кількісних** критеріїв відносимо *обсяг текстового матеріалу*.

Схарактеризуємо виділені критерії детальніше та обґрунтуємо доцільність їх застосування в доборі матеріалів для формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів.

Критерій *автентичності* передбачає використання автентичних матеріалів у процесі формування німецькомовної компетентності в читанні. Автентичними традиційно вважаються «реальні тексти, що не створені з педагогічною метою» [13, с. 21], що написані носіями цієї мови [11, с. 198]. Проте сьогодні виникає дещо інше розуміння поняття автентичного тексту: головним критерієм є не те, хто і для кого його створив, а те, наскільки автентичними є лексика та граматика цього тексту.

Автентичні тексти виконують такі основні функції, як збагачення і розширення знань студентів у різних сферах життя; розвиток смислового сприйняття тексту; розвиток усного мовлення студентів на основі прочитаного тексту; тренування лексико-граматичного матеріалу [8, с. 380].

Дотримання критерію автентичності залежить безпосередньо від джерел, із яких здійснюється добір навчальних текстів. На сучасному етапі, в умовах інформатизації суспільства, відбувся певний перерозподіл інформаційного простору, і численні видання, популярні в різних країнах, можна зустріти як у звичному, так і в електронному або онлайн-форматі, що дає нам можливість здійснити добір текстів електронних публікацій. Тому варто також говорити і про *автентичність веб-сторінок*, оскільки не вся

німецькомовна інформація, представлена на сайті, є обов'язково оригінальною, а не перекладною. Оскільки перекладні тексти можуть містити не адекватні оригіналу мовні форми або помилки у змістовому плані, ми рекомендуємо використовувати лише оригінальні німецькомовні інтернет-ресурси. У нашому дослідженні ми будемо добирати тексти на офіційних сайтах німецькомовних газет і журналів.

Відповідно до критерію *тематичності* передбачається обмежити добір газетно-журнальних статей межами тем, які визначені в Типовій програмі з німецької мови для третього курсу мовних ВНЗ [10]. Так, зміст англomовних газетно-журнальних статей має відбивати такі тематичні блоки: «Кіно», «Мистецтво», «Суспільство та особистість», «Світ навколо нас», «Вік живи – вік учись», «Роль німецької мови у світі», «Засоби масової інформації» [10, с. 117-127].

Критерій тематичності передбачає відповідність навчального тексту окресленій Типовою програмою з німецької мови для мовних ВНЗ особистісній, публічній або освітній сферам спілкування.

Для виявлення читацьких інтересів студентів – майбутніх філологів німецької мови третього року навчання – було проведено анкетування, у якому взяли участь 64 респонденти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Студентам було запропоновано визначити своє ставлення до окреслених Типовою програмою з німецької мови для мовних ВНЗ тем. За результатами анкетування студенти виявили найбільший інтерес до тем «Кіно» – 67,8 %, «Засоби масової інформації» – 50,5 % та «Роль німецької мови в світі» – 54,3 %. У цілому позитивне ставлення спостерігалось і до теми «Мистецтво» – 38,9 %. Нейтральне ставлення превалювало до теми «Вік живи – вік учись» – 46,1 %. Найменш цікавою для студентів виявилась тема «Світ навколо нас» – 52,9 %.

Урахування інтересів студентів щодо тематики німецькомовних газетно-журнальних статей дозволить організувати навчальний процес під час формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів у майбутніх філологів відповідно до їхніх потреб. З метою формування позитивного ставлення до певних тем, запропонованих Типовою програмою з німецької мови для мовних ВНЗ, вважаємо за потрібне розширити їхній зміст за рахунок включення додаткових підтем, які б стимулювали інтерес студентів до даних тем.

Під *інформативністю* як одним із якісних критеріїв добору навчальних текстів розуміємо відносну ознаку тексту, яка визначається не загальною кількістю інформації, що міститься в ньому, а лише тим обсягом, який став здобутком читача [4, с. 255]. Слідом за О. Бирюк [1] ми визначаємо інформативність автентичного німецькомовного публіцистичного тексту з погляду новизни та актуальності (практичної корисності) інформації, що міститься в ньому, для групи конкретних користувачів.

Отже, у межах нашого дослідження інформативність німецькомовної газетно-журнальної статті визначається через новизну та практичну корисність інформації, що міститься в ній, для майбутніх філологів. Урахування цього критерію в доборі навчального матеріалу для формування німецькомовної компетентності в читанні забезпечує особистісну значущість отриманої інформації для читачів, а відтак задовольняє їхню пізнавальну потребу та стимулює пізнавальний інтерес.

Новизна інформації забезпечує умови, за яких читання функціонує як пізнавальна діяльність, постає засобом отримання нових знань. Отримуючи нову інформацію при читанні німецькомовних газетно-журнальних статей, читач вирішує певні комунікативні завдання пізнавального характеру. Новизна отриманої читачами інформації забезпечується добром газетно-журнальних статей з останніх німецькомовних періодичних видань, для яких характерне оперативне й різнобічне висвітлення життя суспільства.

Інформація має цінність лише за умови, що вона об'єктивно сприяє досягненню цілей навчальної діяльності, яка здійснюється студентом. Тому актуальність отриманої інформації ми розглядаємо як реальну можливість її використання студентами в різних сферах їхньої діяльності. Таким чином, критерій інформативності при доборі німецькомовних газетно-журнальних статей визначається через новизну й актуальність наявної в них інформації.

Ще один аспект, на який варто звернути увагу в доборі текстового матеріалу за критерієм інформативності, стосується обробки текстів сучасних ЗМІ з метою впливу на світогляд читача. Так, аналіз різних видів німецькомовної преси показав, що сьогодні, в епоху інформатизації, спостерігається тенденція до багатослівності, псевдонауковості та надлишковості інформації, особливо що стосується електронних онлайн-видань [3, с. 5-6], і тому потрібно враховувати цей показник критерію інформативності під час добору, щоб уникнути негативної дії ЗМІ на світогляд майбутніх філологів.

Під час навчання у ВНЗ студенти мають оволодіти вміннями всіх видів читання різних типів текстів із загальної тематики, значним запасом лексичних одиниць і засвоїти основні граматичні структури. Проте значну частину теоретичних знань і практичних умінь ще необхідно засвоїти, а тому під час добору текстового матеріалу важливим критерієм є *відповідність рівню засвоєних знань студентів, а також їх віковим інтересам і потребам*.

Критерій *придатності та відповідності змісту навчання іноземомовного читання (suitability of content)* [12] зумовлює відповідність матеріалу до цілей навчання та добір тих типів текстів, з якими майбутній спеціаліст буде мати справу за межами навчальної аудиторії, тобто в реальному житті.

Критерій *мотиваційної цінності* інформації безпосередньо впливає на ефективність формування німецькомовної компетентності в читанні газетно-журнальних статей у майбутніх філологів. Газетно-журнальні статті справляють позитивний ефект на студентів через свій інформативний та пізнавальний зміст, новизну інформації тощо. Критерій мотиваційної цінності передбачає також добір матеріалів, які стимулюють пізнавальну та комунікативну активність студентів.

Критерій *презентативності (presentation)* [9] означає, що текст має виглядати автентичним, приваблювати студентів і пробуджувати бажання ознайомитись із ним.

Критерій *перспективності вивчення (exploitability)* [12] передбачає наявність у публіцистичному тексті характеристик, які забезпечують можливість реалізувати навчальні завдання та розвинути відповідні навички й уміння.

Наступний критерій – *жанрово-структурної відповідності* – контролює добір текстів за функціональним призначенням, певною структурою і лінгвістичними особливостями, притаманними текстам статей німецькомовних газет і журналів. Як було зазначено раніше, особливістю публіцистичного стилю є сукупність послідовно організованих у комунікативному, семантичному і структурному планах висловлювань [3, с. 94]. Головне завдання автора статті інформаційного жанру – повідомлення та передання змісту цих висловлювань, що крім вербальних засобів вдало реалізовується за допомогою використання невербальних елементів у її структурі. До обов'язкових текстових елементів, які характеризують обраний нами навчальний текст, належать: рубрика, у межах якої опублікована стаття, дата, місце публікації, ім'я автора, заголовок, вступний абзац, підзаголовок, конкретизаційні абзаци. Виносний абзац(-и), підписи до ілюстрацій і цитати є факультативними елементами, тому не обов'язково мають бути в тексті статті. Окрему увагу слід приділити невербальним елементам англійської журнальної статті, зокрема розміру та формі шрифту, розташуванню заголовку і виносних абзаців щодо основного тексту, ілюстрацій тощо, оскільки вони, як зазначалося вище, мають полегшити сприйняття задуму автора студентами.

Критерій *комфортності читання (readability)* [12] передбачає, що текст має містити новий і відповідний мовний матеріал, але має бути не дуже легким або занадто важким для читання, структурно не переобтяженим. Типовою програмою з німецької мови для мовних ВНЗ [10] передбачається, що студенти третього року навчання засвоїли всі основні граматичні явища й оволоділи достатнім лексичним мінімумом. Отже, вони здатні читати та розуміти автентичні німецькомовні газетно-журнальні статті.

Окрім визначених вище якісних критеріїв, слід також урахувати *кількісний* критерій *обсягу тексту* газетно-журнальної статті. Під час визначення цього критерію добору навчального матеріалу в межах методики формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів ми не можемо нехтувати факторами мети навчання, умов і форм організації навчання та форм роботи, вимог Типової програми з німецької мови для мовних вишів [10]. Беручи до уваги дослідження І. Корейби [6] і зважаючи на те, що при формуванні німецькомовної компетентності ми використовуємо електронні публікації, вважаємо, що оптимальний обсяг газетно-журнальної статті для аудиторної роботи не має перевищувати однієї сторінки екрану монітора. Такий обсяг інформації забезпечує ефективне сприйняття інформації з екрану комп'ютера. Щодо газетно-журнальних статей для домашньої роботи, на нашу думку, не обов'язково обмежувати обсяг текстового матеріалу, оскільки інформація, отримана при їх читанні, може бути використана як матеріал для усного та писемного спілкування.

Таким чином, раціональний добір автентичних німецькомовних газетно-журнальних статей як навчального матеріалу для формування німецькомовної компетентності в читанні публіцистичних текстів здійснюється на основі врахування якісних і кількісних критеріїв. Так, до якісних критеріїв відносимо методичні (автентичність, тематичність, інформативність), лінгвостилістичні (жанрово-структурна відповідність, комфортність для читання), особистісно орієнтовані (відповідність віковим особливостям, інтересам та особливостям сприйняття студентів) і дидактичні (мотиваційна цінність, придатність та відповідність змісту навчання, перспективність вивчення). До кількісних критеріїв відносимо обсяг текстового матеріалу. Розгляд питання добору навчальних матеріалів є основою розроблення методики формування німецькомовної компетентності в читанні газетно-журнальних статей і запорукою її ефективною реалізації.

Формування німецькомовної компетентності в читанні газетно-журнальних статей відбувається на основі певної системи вправ, обґрунтування та розроблення якої є завданням наступної публікації.

Література:

1. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англійськомовних публіцистичних текстів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бирюк Ольга Василівна. – К., 2005. – 201 с.
2. Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Бориско Наталья Федоровна. – К. : 2000. – 508 с.
3. Варченко В. В. Цитатная речь в медиа-тексте : [монография] / В. В. Варченко. – М. : URSS. ЛКИ, 2007. – 236 с.
4. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации. Проблемы семиосоциопсихологии. / Т. М. Дридзе – М. : Наука, 1984. – 268 с.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
6. Китаева С. О. Отбор оригинальных специальных текстов для обучения на английском языке и методика их использования на третьем этапе неязыкового педагогического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Китаева Сусанна Олеговна. – К. : 1989. – 264 с.

7. Корейба І. В. Методика навчання професійного читання учителів німецької мови з використанням інтернет-ресурсів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Корейба Інна Василівна. – К., 2011. – 287 с.
8. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / [О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.] ; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
9. Berardo S. A. The use of authentic materials in the teaching of reading / S. A. Berardo // The Reading Matrix. – Vol. 6. – No. 2. – 2006. – P. 60-69.
10. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. – К. : Ленвіт, 2004. – 256 с.
11. Harmer J. The practice of English language teaching / Jeremy Harmer. – [3rd ed.]. – Essex : Pearson Education Limited, 2004. – 371 p.
12. Nuttall Ch. Teaching Reading Skills in a Foreign Language / Ch. Nutall. – Oxford : Macmillan Heinemann, 1996. – 282 p.
13. Wallace C. Reading / C. Wallace // The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of other Languages [Ed. by Carter R. and Nunan D]. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – P. 21-27.

Ференчук І. А.

ОТБОР УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ЧТЕНИИ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ

В статье исследуется проблема отбора учебного материала для формирования немецкоязычной компетентности в чтении публицистических текстов будущих филологов. Обоснована целесообразность использования критериев отбора текстового материала, которые классифицируются на качественные (дидактические – мотивационной ценности, соответствия содержанию обучения, перспективности изучения; методические – подлинности, соответствия тематики, информативности; лингвостилистические – жанрово-структурного соответствия, комфортности чтения и лично ориентированные – соответствия возрастным особенностям, интересам и особенностям восприятия студентов) и количественные (объем текстового материала). Проанализирован опыт отечественных и зарубежных ученых. Доказана необходимость использования аутентичных публицистических текстов для формирования немецкоязычной компетентности в чтении будущих филологов.

Ключевые слова: иноязычная компетентность в чтении, немецкоязычные публицистические тексты, критерии отбора учебного материала, качественные и количественные критерии, аутентичность.

Ferenchuk I. O.

MATERIAL SELECTION FOR THE FORMATION OF GERMAN COMPETENCE IN READING MASS MEDIA TEXTS OF FUTURE PHILOLOGISTS

The article deals with the problem of material selection for the formation of future philologists' German competence in reading mass media texts. The text is described as a communicative unit being the main focus of teaching reading process. The detailed analysis of the criteria for text selection has been suggested. The criteria to be used in selecting mass media texts are classified into quantitative (the amount of the given information) and qualitative with further subdivision into didactic (motivational value of the information, suitability of content, exploitability); methodic (authenticity, the thematic criteria, accounting of information novelty and modernity, accessibility); linguistic (the level of the students' lexical competence with the vocabulary specificity of authentic mass media texts, readability) and psychological (correspondence to the students' demands and account for their age interests). Having defined the criteria, we gave a detailed description to the procedure of selecting mass media texts for the formation of future philologists' German competence. The experience of scientists on the problem is analyzed. The use of the suggested criteria facilitates selection of the effective material for the formation of German competence in reading mass media texts of future philologists. According to the mentioned

criteria 42 German mass media texts have been selected. These mass media texts have been selected from German newspapers and periodicals Die Zeit, Die Welt, Der Spiegel, Focus and Frankfurter Allgemeine Zeitung.

Key words: foreign languages reading competence, German mass media texts, criteria for German texts selection, qualitative and quantitative criteria, authenticity.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 372.881.111.1:378:656.6(045)=161.2

*Frolova O. O.**

INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN TEACHING MARITIME ENGLISH

This article describes how communicative teaching of Maritime English can be integrated with the content of profession-focused subjects. Different approaches to the design of interdisciplinary courses have been analyzed. The author discusses the requirements to the development of the integrated language course programme and suggests possible interdisciplinary units in the recently up-dated Maritime English programme for Deck Officers at Kherson State Maritime Academy which focuses on the sequence and advancement of communicative language learning within the integrated process. The interdisciplinary teaching activities are recommended for use in relation to learning outcomes and how they are interlinked with occupational requirements.

Key words: interdisciplinary integration, training programme, Maritime English, profession-focused subjects, deck officer.

Nowadays one of the most significant challenges in teaching Maritime English for future deck officers is to design and develop training programme and language learning activities which integrate Maritime English with the standards and requirements of the navigation profession. The design of such an integrated programme promotes the development of communicative language skills by enabling students to perceive, interpret and use their professional information in a real working environment. Additionally, there is one more challenge how to integrate learning activities of Maritime English and profession-focused subjects within the approved training programme, how to find and implement interdisciplinary units between these parallel disciplines.

Thus, professional training of future deck officers within the system of higher maritime education of Ukraine shall meet the requirements of national (industry standard) and international documents (resolutions, conventions, codes), adopted by the International Maritime Organization (IMO).

Hence, training of future deck officers interconnected with their professional requirements is a key issue for maritime institutions. Consequently, these institutions shall develop training courses and learning materials to develop communicative skills at its core so necessary for safe practice on board. The main goal of such training courses is to cultivate maritime officers and ratings who apply their professional knowledge and skills, communicate efficiently with the team in a natural and common working environment.

In view of the foregoing, it is very important that maritime institutions play a proactive role and develop integrated training courses which prepare future deck officers for their professional career at sea. Training focused on interdisciplinary integration shall not be a simple addition to the established curriculum of maritime institutions. It is necessary to provide conditions for effective integrated teaching and learning.

The problems connected with interdisciplinary or cross-curricular teaching of Maritime English have been studied by native (S. Barsuk, V. Kudryavtseva, N. Ogorodnyk, V. Smelikova)

*© Frolova O. O.